

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 3 De troost van muziek

12 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg in welk opzicht de emotie van de ballade *Where Are We Now?* een acute emotie is: een waarneembare uiting in beeld / stem / melodie 1
- een uitleg dat het hebben van een acute emotie nog niet duidelijk maakt dat het hier specifiek om de emotie heimwee gaat: behalve beeld / stem / melodie is ook de tekst / context nodig om te weten dat het specifiek om de emotie heimwee gaat 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- De emotie in de ballade *Where Are We Now?* is als acute emotie te begrijpen voor zover de emotie zichtbaar is in het gezicht van Bowie in het plaatje, of hoorbaar in zijn stem of in de melodie. Want acute emoties komen tot uiting in ons gedrag 1
- Maar dat het hier een acute emotie betreft, maakt nog niet per se duidelijk dat het specifiek om heimwee gaat. Dat hier niet alleen maar sprake is van treurigheid in het algemeen maar van heimwee in het bijzonder, kan pas duidelijk worden uit de context. Hier is de context de tekst van de ballade *Where Are We Now?* en de informatie uit de inleiding op de vraag. Het gaat om een man die verdwaald is in de tijd 1

13 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg van het verband tussen emoties en verbeelding volgens Spinoza: emoties zijn onbetrouwbare overtuigingen ontstaan door verbeelding 1
- een uitleg hoe we volgens Spinoza zouden moeten reageren op de heimwee van *Where Are We Now?*: de dwaling corrigeren door met de rede naar hogere kennisniveaus te streven 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens Spinoza zijn emoties, en dus ook de emotie heimwee, overtuigingen die ontstaan op het laagste kennisniveau. Deze overtuigingen komen volgens Spinoza tot stand door verbeelding en zijn daarom niet betrouwbaar 1
- De heimwee in *Where Are We Now?* moet volgens Spinoza worden begrepen als een dwaling waardoor we ongelukkig zullen blijven. We moeten proberen zulke dwalingen te corrigeren of te voorkomen door hogere vormen van kennis te ontwikkelen. Pas dan kunnen we gelukkig worden 1

Vraag	Antwoord	Scores
14	maximumscore 3	
	Een goed antwoord bevat de volgende elementen:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg van het verband tussen emoties en welzijn volgens Nussbaum aan de hand van tekst 6: de emotieloosheid van Bowie maakt dat hij de binding met wat belangrijk is voor zijn welzijn is verloren 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een argumentatie dat muziek volgens Nussbaum het welzijn van Bowie kan vergroten omdat muziek emoties kan oproepen en hem zo kan verbinden met wat belangrijk is voor zijn welzijn 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg met tekst 6 welke kritiek James heeft op de cognitivistische benadering van emoties: zonder de lichamelijke symptomen van emoties zouden we, net als Bowie, louter cognitief en emotieloos bestaan 	1
	voorbeeld van een goed antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Volgens Nussbaum koppelen emoties ons aan dingen die we belangrijk vinden voor ons welzijn, terwijl we die dingen niet volledig beheersen. Emoties geven uitdrukking aan onze kwetsbaarheid en onvolmaakte beheersing en tegelijkertijd geven ze aan wat werkelijk belangrijk is in ons leven. Het accepteren van onze emoties is het accepteren dat ons welzijn afhankelijk is van zaken die we niet in de hand hebben. Omgekeerd kun je zeggen dat het verdoven of uitdoven van onze emoties tot resultaat heeft dat we de binding met wat werkelijk belangrijk is voor ons welzijn verliezen, zoals bij Bowie het geval was. Ook Bowie voelde immers niets meer, had geen emoties meer, was geheel afwezig en leefde alleen nog in theorie 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Volgens Nussbaum kan muziek Bowies welzijn vergroten omdat muziek emoties kan oproepen. Emoties geven uitdrukking aan wat werkelijk belangrijk is in ons leven en kan onze kwetsbaarheid vertolken. Deze kwetsbaarheid kan Bowie verbinden met wat belangrijk is voor zijn welzijn 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Volgens James blijft van een emotie niets over wanneer we door een proces van abstractie afzien van de lichamelijke symptomen van emoties. Als we lichamenlijk verdoofd zouden zijn, zouden we volgens James een leven leiden zonder emoties en onze dagen slijten in een louter cognitief en intellectueel bestaan. Dit komt overeen met de beschrijving van Bowie in tekst 6. Ook Bowie voelde niets meer, had geen emoties meer, was geheel afwezig en leefde alleen nog in theorie 	1

Vraag	Antwoord	Scores
15	maximumscore 2	
	Een goed antwoord bevat de volgende elementen:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg dat de kritiek die Plato en de staatslieden van Iran hebben op sommige vormen van muziek vergelijkbaar is met Plato's kritiek op retorica: deze vormen van muziek zijn net als de retorica niet gericht op waarheid en rechtvaardigheid 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg dat de toonsoorten die dapperheid en bezonnenheid uitdrukken, kunnen worden opgevat als deugden van zieledeelen 	1
	voorbeeld van een goed antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Volgens Plato en de staatslieden van Iran is andere muziek dan de door hen voorgeschreven muziek gevaarlijk omdat die gericht is op de macht van emoties die ingaan tegen wat volgens hen waar en rechtvaardig is. Op dezelfde manier geven retorici volgens Plato niet om waarheid en rechtvaardigheid, maar zijn ze enkel uit op macht 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • De ene toonsoort drukt volgens Plato dapperheid uit. Dapperheid of moed is de deugd van het middelste zieledeel, de wil. De andere toonsoort drukt bezonnenheid uit. Deze deugd past het best bij het hoogste zieledeel, het verstand, maar is ook van belang bij het vinden van matiging van de begeerte en een moedige wil. Door beteugeling helpen deze deugden om gericht te blijven op waarheid en rechtvaardigheid in plaats van op macht 	1
16	maximumscore 3	
	Een goed antwoord bevat de volgende elementen:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een argumentatie vanuit de opvatting over medelijden van Schopenhauer welke betekenis hij zou geven aan de zin "Zonder muziek zou het leven een vergissing zijn": de fundamentele identiteit tussen mensen leidt tot medelijden die net als muziek het leven draaglijk kan maken 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg van herenmoraal: uitgaan van eigen kracht zonder medelijden 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een argumentatie vanuit de opvatting over medelijden van Nietzsche welke betekenis hij zou geven aan de zin "Zonder muziek zou het leven een vergissing zijn": muziek behoedt ons voor medelijden als leven uit zwakte want zonder muziek zou het leven emotioneel en krachteloos zijn 	1

Vraag	Antwoord	Scores
	<p>voorbeeld van een goed antwoord:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Schopenhauer benadrukt de fundamentele identiteit tussen mensen. Als we eenmaal doorzien dat er op het niveau van de wil geen onderscheid is tussen mensen, zullen we medelijden voelen. Alle mensen ervaren immers de eeuwige kringloop van onheil waar we volgens Schopenhauer door de muziek even aan kunnen ontsnappen. De zin “Zonder muziek zou het leven een vergissing zijn” zal voor Schopenhauer dus zoiets betekenen als: zonder muziek en zonder medelijden zou het leven eeuwig pijnlijk en ondraaglijk zijn • Nietzsche maakt een onderscheid tussen herenmoraal en slavenmoraal. De herenmoraal is de moraal van de sterke mensen die uitgaan van hun eigen kracht en geen medelijden nodig hebben • Nietzsche stelt dat de ellendige dingen die ons overkomen helemaal geen medelijden behoeven. Vanuit de herenmoraal gedacht zijn ze juist goed, want wat me niet doodt maakt me sterker. Medelijden lijkt wel altruïstisch maar is juist egoïstisch en juist geen uitdrukking van fundamentele identiteit tussen mensen. Volgens Nietzsche is het met muziek net als met emoties zelf: muziek verbindt ons rechtstreeks met het bestaan. De zin “Zonder muziek zou het leven een vergissing zijn” zal voor Nietzsche dus zoiets betekenen als: zonder muziek zou het leven emotieloos en krachteloos zijn en zouden we onszelf misschien niet voor medelijden kunnen behoeden 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
17	<p>maximumscore 3</p> <p>Een goed antwoord bevat de volgende elementen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • een argument tégen emocultuur aan de hand van medelijden als een pijnlijk gevoel door het meevoelen van iets naars (emotie) • een argument vóór emocultuur aan de hand van medelijden als een teken van (mede)menselijkheid (deugd) • een beargumenteerde afweging van een argument vóór en een argument tégen emocultuur aan de hand van de aandacht voor het overlijden van Hazes 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
	<p>voorbeeld van een goed antwoord:</p> <ul style="list-style-type: none"> De emotie medelijden is een negatieve emotie, een pijnlijk gevoel dat we hebben op grond van het leed dat een ander overkomt. Medelijden is het meevoelen van iets naars. Bij de eredienst voor Hazes lijken de media vooral uit te zijn op sensatie waarbij geen plaats is voor reflectie en er een platte sensationele uitdrukking voor de emotie medelijden wordt gekozen: massale en heftige emoties bij een doodskest op de middenstip van een voetbalstadion en het afschieten van de as met vuurpijlen. De term emocultuur heeft in dit verband een negatief bedoelde betekenis van sensatiezucht, oppervlakkigheid en onbezonnenheid Voor sommige filosofen is medelijden een deugd, een teken van (mede)menselijkheid zoals bij Schopenhauer. En Aristoteles beschouwt medelijden onder bepaalde omstandigheden ook als deugd. Vanuit medelijden als deugd kan worden gezegd dat de media-aandacht voor emoties een onderlinge binding tussen veel mensen tot stand kan brengen en grote gebeurtenissen een goede plaats kan geven in de samenleving. De onderlinge binding is het gevolg van de deugd medelijden Ik vind emocultuur alleen wenselijk vanuit medelijden als deugd. Als het doel van de media-aandacht namelijk niet verdergaat dan oppervlakkige en onnadenkende sensatie dan kan het binding tussen mensen juist tegenwerken. Er ontstaat dan een tegenstelling tussen mensen die zich wentelen in emocultuur en mensen die er een hekel aan hebben. En dat vind ik in ieder geval onwenselijk 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>

Opmerking

Ook aan een andere beargumenteerde afweging van een argument vóór en een argument tégen emocultuur aan de hand van de aandacht voor het overlijden van Hazes kan 1 scorepunt worden toegekend.

Bronvermeldingen

tekst 1	bron: W. James, Wat is een emotie? (geciteerd in: Denkbewegingen, p. 131)
tekst 2	bron: De Groene Amsterdammer, 24 maart 2011, p. 35
tekst 3	bron: Metro, 1 maart 2013, p. 7
tekst 4 en 5	bron: Daniël 4, ontleend aan De nieuwe Bijbelvertaling, 2004
tekst 6	naar: Muziek Magazine, nr 1, 2013, Bowie in Berlijn
tekst 7	naar: Plato, Politeia